

УДК 657.1.011.56

КАЦ Марія Валеріївна

ОПЕРАЦІЇ З ОПРИБУТКУВАННЯ ЗАПАСІВ: НОВОВЕДЕННЯ У ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ОФОРМЛЕННІ

В статті розкриті зміни до процесу документального оформлення господарських операцій підприємства – з оприбуткування запасів, зокрема, – а також вимог до нього. Головним чином, досліджено нововедення стосовно відміни обов'язковості застосування печаток для операцій купівлі-продажу, а також засвідчення інших фактів фінансово-господарської діяльності підприємств відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15 квітня 2014 року № 1206-VII.

Ключові слова: господарські операції, первинні документи, мокра печатка, бухгалтерський облік, електронний цифровий підпис, нотаріальне засвідчення.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними та науковими завданнями. Останнім часом посилюються процеси інтеграції українського бізнесу у міжнародний простір. Це не могло не відобразитись на способі ведення бухгалтерського обліку: багато, не тільки великих, підприємств складають звітність за інтернаціональним взірцем, а національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку все більше нагадують міжнародні за наповненням. Однак, не дивлячись на значний прогрес в законодавчому регулюванні бухгалтерського обліку відповідно до міжнародної практики, багато питань саме з практичної точки зору його ведення залишаються невирішеними і дуже далекими від загальноприйнятих стандартів. Документальне оформлення і супровід господарських операцій є великим тягарем в діяльності будь-якого підприємства. Контролюючі органи в Україні вимагають зберігати і збирати оригінали документів, засвідчені підписами відповідальних осіб і завірені мокрими печатками. Так само оригінали всіх документів необхідні і для проходження підприємствами аудиту. Саме збір документації є найскладнішою ділянкою облікового процесу за сучасних умов майже повної його автоматизації. Дуже часто контрагенти знаходяться в різних містах і, навіть, областях країни, тому на отримання оригіналів документів потрібен певний час. А якщо треба щось переробити в разі виявлення помилок у документах, чи виникнуть якісь проблеми з поштовими відправленнями, то чекати на документи можна місяцями. Це призводить до несвочасного відображення операцій у бухгалтерському обліку і помилок в разі, якщо проведення робились не на основі оригіналів, а документи, які надійшли, містять інші дані. Тому спрощення процесу документування є важливим кроком на шляху подальшого розвитку бухгалтерського обліку і гармонізації і стандартизації його відповідно до міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дуже і дуже мало публікацій можна знайти на тему спрощення процесу документального

оформлення господарських операцій. Більшість авторів пишуть про вдосконалення бухгалтерського обліку запасів на основі сучасних комп'ютерних технологій, хоча, на мою особисту думку, цей напрям вже достатньо досліджений, і вже зараз облік на багатьох підприємствах ведеться автоматизовано, а програмне забезпечення повністю задовільняє потреби управлінського персоналу і робітників бухгалтерії. Публікацій з приводу відміни обов'язковості печаток теж не багато, оскільки Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15 квітня 2014 року № 1206-VII [4] набув чинності тільки в листопаді 2014 року. Дослідженню цього питання приділили увагу: Гевко Андрій у своїй роботі «Відміна печаток – як бути далі» [1], Продан Оксана «Бізнес: без печатки ми ніхто» [7], Гутгарц Дмитро «Спрощення порядку відкриття бізнесу в Україні» [2], Сперчун Олександр «Відміна обов'язкового використання печатки юридичними особами» [8], лідер ринку аудиторських послуг «Ернст енд Янг» у юридичному інформаційному віснику від 30 жовтня 2014 року [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. 6 листопада 2014 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15 квітня 2014 року № 1206-VII.

Одним із ключових положень вказаного Закону є скасування обов'язковості застосування печаток для юридичних осіб приватного права. В пояснювальній записці до законопроекту необхідність скасування обов'язковості застосування печаток для суб'єктів приватного права обґрунтовується тим, що печатка все легше та частіше підробляється, а її фізичне захоплення при рейдерстві блокує роботу підприємства.

В багатьох країнах використання печаток вже давно вважається пережитком минулого і не є обов'язковою умовою посвідчення документів. Проте в українських реаліях відміна печаток все-таки має більше мінусів ніж плюсів. Тому український бізнес має бути готовий до такого переходу, а кожна компанія повинна індивідуально підходити до питання відсутності печатки на підприємств. Найбільш ймовірні проблеми можуть виникнути на таких етапах:

Підписання контрактів. Зараз підписання договорів, контрактів, відбувається у досить зрозумілий спосіб. Презюмується, що якщо у особи є печатка та довіреність, посвідчена керівником підприємства та тією ж печаткою, то ця особа уповноважена підписувати договори та здійснювати інші представницькі функції від імені юридичної особи. Після відміни обов'язковості печаток виникне більше сумнівів щодо повноважень осіб-підписантів. Ця ж сама довіреність може бути підписана будь-ким. І переконатися в достовірності такого документа «на місці» буде практично неможливо. Єдиним варіантом вирішення проблеми в даному випадку може бути хіба що нотаріально посвідчена довіреність.

В межах будь-якої компанії практика застосування печаток в поточній операційній діяльності має бути продовжена. По-перше, це багато в чому спростить здійснення більшості бізнес процесів мінімізує можливі ризики. По-друге, вартість виготовлення печаток є не настільки високою і їх виготовлення не завдає значних збитків компанії. Крім того, скоріше за все більшість компаній, які довгий час працюють на ринку, будуть і далі використовувати печатки в поточній діяльності.

Про обов'язковість використання печаток на підприємстві має бути зазначено в статуті юридичних осіб з обов'язковою деталізацією того, що документи (можна встановити невиключний перелік), зокрема, договори, довіреності, мають підписуватися уповноваженими особами та скріплюватися печатками. Закріплення в статутах положення про обов'язковість використання печаток зменшить ризики можливого підроблення таких документів [1].

Операції купівлі-продажу запасів, основних засобів, нематеріальних активів, надання робіт, послуг. При таких операціях можуть виникнути проблеми зі здачею-прийняттям. Недобросовісні контрагенти, прийнявши товарно-виробничі цінності, основні засоби, роботи, послуги, можуть заперечувати факт їх прийняття чи факт підпису на актах приймання-передачі, накладних, а відповідно і не оплачувати такі товари, роботи, послуги. Також Міністерство фінансів України своїм наказом від 30 вересня 2014 року № 987 скасував:

- інструкцію про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей (Наказ Мінфіну від 16.05.96 р. № 99);
- відповідно, втрачають чинність й бланк довіреності на одержання цінностей (типова форма № М-2) та Журнал реєстрації довіреностей;
- порядок ведення консолідованого бухгалтерського обліку промислово-фінансовими групами (Наказ Мінфіну від 23.03.2000 р. № 61).

Крім того, відкориговано Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Згідно зі змінами, повноваження на здійснення господарської операції особи, яка в інтересах юрособи або фізособи - підприємця одержує основні засоби, запаси, нематеріальні активи, грошові документи, цінні папери та інші товарно-матеріальні цінності згідно з договором, підтверджуються відповідно до законодавства. Такі повноваження можуть бути підтверджені, зокрема, письмовим договором, довіреністю, актом органу юридичної особи тощо. Наказ набирає чинності з 1 січня 2015 року [6].

При виборі компанії контрагента питання про наявність печатки має бути вирішене першочергово. Якщо в юридичній особі немає печатки, особи, відповідальні за контакт з представниками компанії контрагента, мають особисто переконуватися в дійсності повноважень такого представника (перевіряти статутні документи, документи, що посвідчують особу, порівнювати зразки підписів тощо). Для цього на кожному підприємстві слід розробити інструкцію про порядок вчинення дій при взаємовідносинах з представниками контрагентів. Після підписання договору для подальшої роботи доцільним було б також затвердження певної форми, в якій будуть встановлені зразки підписів осіб, уповноважених підписувати документи (акти, накладні), для того, щоб, скажімо, відпускаючи запаси, працівник міг порівняти ці зразки. Також доцільно передбачити диференціювання вимог щодо різних контрагентів (з печатками і без печаток).

Вирішення спорів. Після підписання договору сторонами та скріплення його печатками договір апріорі вважався укладеним. І при виникненні будь-яких спорів стосовно виконання договору питання про неукладення договору

зазвичай не виникало. Коли ж договір буде підписуватися сторонами та не скріплюватися печатками, сторони спору, які порушили умови договору, будуть посилалися на той факт, що договір взагалі не підписувався, а це, в свою чергу, буде спричиняти додаткові матеріальні та часові витрати при вирішенні спору (призначення почеркознавчої експертизи та ін.) А тому в компанії має існувати заздалегідь розроблена ефективна стратегія судового захисту в подібних ситуаціях [5].

Застосування подвійного підпису – альтернатива печаткам. Використання подвійного підпису є досить поширеним явищем в компаніях з іноземними інвестиціями, а також в банківському секторі. Підписання документів двома особами зменшує ризики підроблення, водночас забезпечує більш кваліфікований підхід до прийняття рішень. Обов'язковість підписання документів кількома особами закріплюється в статутах підприємств або у внутрішніх положеннях чи інструкціях. Право представляти компанію може бути надано згідно з довіреністю також двом особам, які можуть діяти лише спільно. Запровадження процедури подвійного підписання документів (за відсутності печатки) мінімізує випадки можливої підробки документів. Оскільки ніякого законодавчого регулювання застосування подвійного підпису немає, то більшість компаній прописують процедуру його використання на власний розсуд. При можливому переході компанії на процедуру подвійного підпису про це варто інформувати публічно, особливо в разі співпраці з іншими компаніями [5].

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Відміна печаток несе як покращення облікового процесу, з одного боку, так і певні ризики для підприємств, з іншого. Для цілей бухгалтерського обліку таке спрощення було б дуже корисним з практичної точки зору. Якщо б ще до цього додати можливість електронного зберігання документів без обов'язкової наявності їх паперових варіантів (оригіналів), то тоді можна говорити про повне наближення національної бухгалтерської практики до міжнародної.

Юридичні особи не відмовлятимуться одразу від використання печатки, оскільки це є сталою практикою у вітчизняних договірних відносинах. На сьогодні державою не передбачено механізмів засвідчення справжності підпису на угодах, накладних, окрім печаток, а тому прийняття даних змін може призвести до збільшення кількості позовів про визнання угод недійсними, звернень до відповідних експертних установ для встановлення дійсності підписів. Таким чином, відміна можливо дійсно, є умовою для спрощення ведення бізнесу і бухгалтерського обліку, проте українські компанії мають бути готовими до виникнення перелічених вище проблем, а кожне підприємство має індивідуально підходити до питання відміни печаток, зважити всі можливі ризики та обрати для себе найбільш оптимальний варіант роботи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гевко А. Відміна печаток – як бути далі / А. Гевко [Електронний ресурс] // ЛІГА.Блоги: [сайт]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/agevko/article/16184.aspx>
2. Гутгарц Д. Спрощення порядку відкриття бізнесу в Україні / Д. Гутгарц [Електронний ресурс] // Prostopravo: [сайт]. – Режим доступу:

- http://ua.prostopravo.com.ua/prava_biznesu/stvorennya_biznesu/statti/sproschennya_porядku_vidkrittya_biznesu_v_ukrayini
3. Ернст енд Янг. Юридичний інформаційний вісник від 30 жовтня 2014 року / Ернст енд Янг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-legal-alert-2014-10-30-ukr/\\$FILE/EY-legal-alert-2014-10-30-ukr.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-legal-alert-2014-10-30-ukr/$FILE/EY-legal-alert-2014-10-30-ukr.pdf)
  4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15 квітня 2014 року № 1206-VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>
  5. Нечаєв Р. Відміна печаток – як бути далі / Р. Нечаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skyrise.com.ua/vidmina-pechatok-yak-butii-dali>.
  6. Про внесення зміни до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства фінансів України від 16 травня 1996 року № 99 та від 24 березня 2000 року № 61 [Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2014 року № 987] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1300-14>
  7. Продан О. Бізнес: без печатки ми ніхто / О. Продан [Електронний ресурс] // iPress.ua: [сайт]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/biznes_bez_pechatky_my_nihtto_3629.html
  8. Сперчун О.О. Відміна обов'язкового використання печатки юридичними особами / О.О. Сперчун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.notar.ks.ua/vidmina-obovyazkovoho-vykorystannya-pechatky>